

Σώτη Τριανταφύλλου,
Άκου το λιοντάρι, Πατάκη,
 Αθήνα 2023, 340 σελ.

Πολυώροφη τούρτα

Από την ΚΑΡΟΛΙΝΑ ΜΕΡΜΗΓΚΑ

Γλυκιά και όχι γλυκερή, χωρίς περιττά λιπαρά, χωρίς τεχνητά χρωστικά. Ούτε πικρίζει ούτε μελώνει. Ό,τι πρέπει για μια νοσταλγία που δεν νοσταλγεί. Τι είναι το νέο μυθιστόρημα της Σώτης Τριανταφύλλου;

Θαυμάζω τη Σώτη Τριανταφύλλου. Θαυμάζω το πολυεπίπεδο και ευρύ λογοτεχνικό και γλωσσικό της πεδίο και το ότι δεν βολεύεται σε ευπώλητα σιγουράκια αλλά συνεχώς και εθελοντικά δοκιμάζεται σε διαφορετικά είδη – το αποτέλεσμα είναι πότε πολύ επιτυχημένο και πότε λιγότερο, έτσι πρέπει, δεν γίνεται αλλιώς. Θαυμάζω το θάρρος των απόψεών της (κι όταν συμφωνώ κι όταν όχι) και τη γενναιότητα με την οποία τις εκθέτει, δεδομένης της εκρηκτικής αντίδρασης που συνήθως προκαλούν. Και θαυμάζω ότι με τέτοιο τεράστιο έργο πίσω της (μετράω 42 τίτλους συν αμέτρητα άρθρα, μεταφράσεις κ.λπ.), στο εσωφύλλο του βιβλίου της αναγράφεται: «Η Σώτη Τριανταφύλλου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1957. Είναι συγγραφέας και ιστορικός των ΗΠΑ.» Αυτό. Ο τρόπος που σηκώνει το πιγούνι της στη φωτογραφία ακριβώς από πάνω («ναι, αυτή είμαι») δείχνει, πιστεύω, τη γνήσια και νηφάλια σεμνότητα όσων γνωρίζουν, μέσα στο θόρυβο του αγριεμένου πλήθους, την αξία του έργου τους. Εντάξει. Αλλά όλα αυτά δεν έχουν σχέση με ότι γίνεται στις 340 σελίδες του τελευταίου της μυθιστορημάτος.

Αυτό που γίνεται είναι, καταρχήν, διασκεδαστικό. Ω, οι σπάνιες γαίες του χιούμορ στη σύγχρονη ελληνική μυθοπλασία! «Το να πιάνεις τα αστεία είναι μια επιβεβαίωση αξιοπρέπειας: αν δεν μπορείς, σου λείπει η υπεροχή μπροστά στα ίδια σου τα βάσανα». Η Τριανταφύλλου απλώνει την υπεροχή του χιούμορ μπροστά στα βάσανα των ηρώων της με τις μεταλλικές φλέβες της γραφής της που ρέουν αβίαστα, με ήχο κελαριστό. Διαβάζεις και χαμογελάς. Δεν γελάς: δεν υπάρχει εδώ κάποιο γέλιο που εκβιάζεται, ο κόσμος τον οποίο αφήγείται δεν είναι διασκεδαστικός κι ούτε οι ήρωές της τον διασκεδάζουν – όχι ακριβώς. (Εξάλλου, ποιος διασκεδάζει με τη ζωή του;) Όμως ο αναγνώστης, ναι, διασκε-

Εικόνα: Πατάκη

Η Σώτη Τριανταφύλλου.

δάζει μαζί τους: με τα ατυχήματα και τα δυστυχήματα του βίου, την αγάπη και την έλλειψή της, την κατανόηση και την έλλειψή της. Με τα τυχαία που γίνονται μοιραία – όπως ο θάνατος.

Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΗΤΑΝ

Αισθάνομαι ότι το *Άκου το λιοντάρι* είναι ένα βιβλίο ωριμότητας. Γιατί το να κοιτάμε προς τα πίσω (πράγμα που οι περισσότεροι, ασχέτως λογοτεχνικών προθέσεων, κάνουμε μετά από μια ηλικία) δεν είναι σαν να τραγουδάμε ένα παλιό τραγούδι. Δεν αρκεί να θυμόμαστε το ρυθμό και τα λόγια. Το να κοιτάμε προς τα πίσω σημαίνει στην πραγματικότητα να κοιτάμε μέσα μας: το λιοντάρι που μας καλεί το βιβλίο ν' ακούσουμε βρυχάται στο ρυθμό του σοκρατικού «ανεξέταστος βίος ου βιωτός ανθρώπων». Και θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε «νοσταλγία», δεδομένου ότι πολύ συχνά μεγαλώνοντας αυτό που μας λείπει πιο πολύ είναι ο παλιός εαυτός μας: αυτό το «εγώ» που ξέραμε, αυτό που ήμασταν, ακόμα κι αν αυτό ήταν ανώριμο, ανήγο, ανυποψίαστο- ακόμα κι αν οι πίσω μας σελίδες έπαιρναν συνέχεια λάθος αποφάσεις κι έκαναν λάθος

πράγματα – κι ούτε ήξεραν γιατί τα έκαναν.

Το παρελθόν είναι, φυσικά, η νιότη. Κάποιοι από τους ήρωες έχουν αποδράσει από την αστραπερή της φυσαιίδα («στην Καρολίνα δεν άρεσε να είναι κάποια που κάπου, κάποτε, στα βάθη του εικοστού αιώνα, έπαιζε ντέφι κάνοντας “ου ου”»), ενώ άλλοι θα ήθελαν μην είχαν φύγει ποτέ («του Ηλία του αρέσουν οι συνήθειες, προπάντων όσες του θυμίζουν αυτό που είχε υπάρξει κι αυτό που νόμιζε ότι θα γινόταν. [...] Ο Ηλίας πονούσε πολύ γι' αυτό το παρελθόν από το οποίο απουσίαζε»). Κοιτάζοντας ένα ντοκιμαντέρ για μια μισοξεχασμένη συναυλία νομίζουν ότι διακρίνουν ανάμεσα στο πλήθος τον νεαρό εαυτό τους: μπορεί να φορά μια μπαντάνα, ή ένα βραχιόλι στον αστράγαλο, ή παντελόνια καμπίνα. Ναι, εγώ είμαι. Εγώ ήμουν. Εγώ δεν είμαι πια.

Καθώς ο χρόνος πυκνώνει και αρχίζει να μετράει αντίστροφα, καθώς δηλαδή μεγαλώνουμε, είναι σαν να ακούμε έναν αόρατο καταρράκτη προς τον οποίο πλησιάζουμε σιγά σιγά. Τα πρώινά κοιταζόμαστε διαφορετικά μπροστά στον καθρέφτη και το βουητό γίνεται δυνατότερο – και παίρνουμε ή δεν

παίρνουμε μισό λεξοτανύ, όπως η Μάντυ. Μα πόσο σημαντικός είναι, αυτός ο «ανεξέταστος βίος»; Υπάρχουν στιγμές που «η πραγματικότητα υποχωρεί μπροστά στη μνήμη» και αυτό μπορεί να είναι ή να μην είναι πρόβλημα, ανάλογα με τον τρόπο που χειριζόμαστε αυτή τη μνήμη. Υπάρχει εκείνη που σου θυμίζει ποιος είσαι, υπάρχει εκείνη που σε φυλακίζει κι υπάρχει εκείνη που σου χαρίζει ένα μικρό κομμάτι ελευθερίας:

Ο καθένας χρειάζεται έναν μικρό χώρο στο πίσω μέρος της ζωής του όπου μπορεί να είναι ελεύθερος.

Υπάρχει κι η μνήμη που καίει, γιατί αν και τόσο μακρινή είναι ακόμα ζωντανό κομμάτι της ζωής μας – σαν τα τραγούδια του Σαββόπουλου που «μερικά θυμίζουν μια τόσο μακρινή εποχή ώστε προκαλούν πόνο- ένα αίσθημα σαν κάψιμο».

ΟΙ ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥΝ

Οι χαρακτήρες του βιβλίου (μια οικογένεια, μια παρέα, φίλοι παλιοί, αγάπες κι αντιπάθειες στερεωμένες) μας γίνονται γρήγορα συμπαθητικοί γιατί είναι όλοι αυτοί που λέμε «αγαθών προθέσεων». Κάπως παραστρατημένοι, κάπως μεπερδεμένοι, αλλά με ένα σημείο εκκίνησης που μας είναι λίγο-πολύ γνώριμο- και σίγουρα χωρίς να έχουν οι ίδιοι κάποια ιδιαίτερη διάθεση για σοκρατικού τύπου ενδοσκοπήσεις και αναλύσεις της ζωής και του έργου τους. Θα 'θελαν, αν μπορούσαν, να τη βγάλουν καθαρή με όσα έχουν ήδη καταλάβει και να μη χρειαστεί να καταλάβουν κι άλλα. Με αρκετή συμπάθεια αλλά και με την αμείλικτη ειρωνεία της ματιάς της, η Τριανταφύλλου τούς/μάς εξηγεί πως αυτό δεν γίνεται.

Υπάρχει ένας γάμος που «ίσως είναι μια βλακεία γιατί έτσι έχει αποκτήσει ανεπιθύμητους θεατές» – αλλά ίσως και να μην είναι: ο Σαράντης και η Μάντυ αποτελούν αυτή τη σπάνια, τη ζηλευτή περίπτωση του αγαπημένου ευτυ-

χιόμενου ζευγαριού. Με πόση επιδεξιότητα μας ψιθυρίζεται η γήινη, ρεαλιστική ευτυχία τους! Παράλληλα, το «ευτυχισμένο ζευγάρι» (δύσκολο είδος για τη λογοτεχνία, που παραδοσιακά προτιμά τις δυστυχισμένες σχέσεις για λόγους ευκολίας) δεν υπαινίσσεται κανέναν οίκτο για τους άλλους, τους single, τους χωρισμένους, τους εγκλωβισμένους σε έρωτες μάταιους (βλέπε σχέση με παντρεμένο) που δεν υπήρξαν τόσο τυχεροί. Δεν προβάλλονται ως «οι κακόμοιροι», γιατί δεν είναι· είναι απλώς αλλιώς. Το να είσαι «αλλιώς» δεν είναι πρόβλημα σ' αυτό το βιβλίο – δεν είναι καν θέμα. Στην καλύτερη περίπτωση είσαι όπως η Μάντυ, «ο εαυτός σου σε οποιοδήποτε συνθήκες».

Υπάρχει η «ήσυχη δυστυχία» της αστικής οικογένειας. Με την προσεγμένη κακόγουστη επίπλωση, τα επίπωνα συσσωρευμένα ακίνητα που γίνονται, φυσικά, αντικείμενα μεταθανάτιων αντιδικιών και την οικογενειακή αξιοπρέπεια που σταδιακά ξεφτίζει στην ούγια. Και με τη βία: η Τριανταφύλλου δεν έχει πρόβλημα να τα αγγίξει όλα (σιγά μην είχε), ξεκάθαρα αλλά όχι φλύαρα. Η εξασκημένη γραφή

της δεν χρειάζεται καμία φλυαρία, λέει ό,τι χρειάζεται σε φράσεις σαν αυτή:

Όλοι αναρωτιούνταν αν ήταν η πρώτη φορά που τη χτυπούσε· με έναν παράδοξο τρόπο, ποτέ η πρώτη φορά δεν είναι η πρώτη και ποτέ δεν είναι η τελευταία.

Υπάρχει το σεξ. Το ενοχικό, το τυχαίο και καθόλου μοιραίο, αυτό που μοιάζει με μια γκάφα και μας κάνει να χαμογελάμε και να μην μπορούμε να καταδικάσουμε τον άπιστο Σαράντη που απατά, χωρίς λόγο, χωρίς να το θέλει, χωρίς να θυμάται πώς και γιατί, την αγαπημένη του γυναίκα. Ξέχειλος από τύψεις, «ένιωθε σαν ορुकτό που μαζεύει ήλιο τη μέρα κι έπειτα φεγγαρίζει ολόκληρη τη νύχτα. Φοβόταν ότι το σεξ με μια άγνωστη θα τον έκανε να λάμπει παράξενα για μέρες ολόκληρες».

Υπάρχουν γυναίκες που «έχουν ανάγκη να μιλάνε η μία στην άλλη» και γέννησαν παιδιά και θα γεννήσουν κι άλλα χωρίς να ξέρουν πώς θα τα μεγαλώσουν σ' αυτόν τον καινούργιο ακατανόητο κόσμο, χωρίς να ξέρουν καν γιατί γίνεται όλο

αυτό· ξέρουν μόνο την ανείπωτη γνώση της ανακυκλούμενης αγάπης (ο έφηβος γιος αγαπά πολύ το καινούργιο αδελφάκι «αλλά δεν το δείχνει»). Κι υπάρχουν άντρες που αργά τη νύχτα παίρνουν τις μηχανές τους και ξεχνώνται στις μεγάλες άδειες λεωφόρους. Και στουκάρουν πάνω σε αναμνήσεις, σε τραύματα ξεχασμένα ή μη, και σε στύλους. Και σκοτώνονται ή συνεχίζουν να ζουν, το ίδιο παράλογα, το ίδιο όπως τόσοι και τόσοι άλλοι.

...ΚΑΙ ΤΟ ΡΟΚ

Ναι, το ξέρω. Πολλοί θα δουν σ' αυτό το βιβλίο κυρίως έναν χαιρετισμό στο ροκ. Που είναι, από μια άποψη, το αντικλείδι για όλες τις άλλες ερμηνείες, το πασπαρτού για τις κλειστές πόρτες, το μεταφραστικό εργαλείο για κάθε απόχρωση νοσταλγίας. Όμως, φιλε αναγνώστη, μη σκιάζεσαι: κι αν το ροκ δεν σου λέει πολλά, ακόμα κι αν δεν σου λέει τίποτα, το βιβλίο δεν σε αφήνει απ' έξω. Όλες οι αναφορές, όλοι οι στίχοι, είναι όπως μια περιγραφική τοπίων που αν θέλεις προσπερνάς. Οι άντρες, οι γυναίκες και οι έφηβοι του βιβλίου αυτού δεν επιδιώκουν να

μοιραστούν μαζί σου τις εμμονές τους. Κάθε άλλο. Δεν έχουν καμία καούρα να ταυτιστείς με τις αγωνίες τους, να καταπιείς τα χαπάκια τους, να πιστέψεις τις παράνοιές τους, ν' ακούσεις τις μουσικές που παίζουν μέσα στο κεφάλι τους. Η μαγεία του ροκ, η θρησκεία του ροκ ή απλώς η αναφορά στο ροκ είναι μέρος ενός καλειδοσκοπίου που γυρνάει γύρω γύρω από ζωές καθημερινές, συνηθισμένες, χωρίς ιδιαίτερες πρωτοτυπίες ή απαιτήσεις. Το λιοντάρι δεν πηδάει μέσα από φλεγόμενους κύκλους. Δεν υπάρχει εδώ καμία πρόθεση για δράμα:

Η Μυρτώ ήθελε να βλέπει κωμωδίες που να μοιάζουν με πολυώροφες τούρτες· με πολλά πρόσωπα που διασταυρώνονται και ερωτεύονται χιαστί.

Το μυθιστόρημα μέσα στο μυθιστόρημα, αυτό από το οποίο ξεκινά η ιστορία, ήταν τελικά «κάτι περισσότερο από ένα ελαφρό ανάγνωσμα»: η Τριανταφύλλου κλείνει το μάτι μάλλον στον εαυτό της. Αλλά το πιστεύω κι εγώ, το *Άκου το λιοντάρι* είναι κάτι περισσότερο από ένα ελαφρό ανάγνωσμα. ■